Laat 1000 Gaia Collectieven bloeien op het Europese platteland

Voorstel voor de oprichting van het Kairos Centrum voor de ontwikkeling van het netwerk van Gaia Collectieven in Europa.

Voorwoord

Wij zijn initiatiefnemers van Gaia Collectief Ecolonie, één van de oudste woonwerkgemeenschappen van Europa, in de Franse Vogezen. In deze nota presenteren wij een radicale, hoopvolle toekomstvisie voor het Europese platteland. Wij willen het Kairos Centrum oprichten, een kennis – en inspiratiecentrum voor mensen die soortgelijke Gaia Collectieven willen oprichten. Het is ons doel om vanuit dit centrum een netwerk van Gaia Collectieven op het Europese platteland te ontwikkelen.

Wij zijn een succesvol voorbeeld van wat Jan Rotmans, hoogleraar transitiekunde aan de Erasmusuniversiteit in Rotterdam, een initiatief uit de 'onderstroom' noemt. Zijn woorden zijn dan ook helemaal aan ons initiatief besteed:

> '*De samenleving kan er radicaal anders uit komen te zien in veel kortere tijd dan anderen voor mogelijk houden. […] Er is een illusie van machteloosheid: mensen onderschatten hun eigen veranderkracht en overschatten die van bestuurders. […] vergeten is dat je zelf onderdeel bent van het systeem. Er is een morele crisis, het zit in ons […] Alle veranderingen komen uiteindelijk neer op één sleutel: er is een mentale ommekeer nodig. Ik denk dat er door corona een enorme uitgestelde energie is in allerlei sectoren, dat we nu een explosie krijgen aan creativiteit en toekomstvisies. En dat is geen moment te vroeg*.'
>
> Interview met NRC 2-11-2021

Toen architecten in de Middeleeuwen hun kathedralen ontwierpen, wisten ze dat het honderden jaren zou duren voordat de kerken er daadwerkelijk zouden staan. Zij waren vertrouwd met het principe van de vertraagde tijd. Het voorstel dat wij hier doen, heeft - wat tijdspad betreft - diezelfde basishouding. Tegelijkertijd is er geen tijd te verliezen.

Om met Rotmans woorden te spreken:
'*Het gaat sowieso vele decennia duren. Laat maar komen die ideeën*.'

Met vriendelijke groet,
Namens Gaia Collectief Ecolonie,
Henkjan de Blaauw en Kirsten Barink

Website:
www.ecolonie.eu

1 Thietry 88260,
Hennezel, Frankrijk

+33 3 29 07 00 27
info@ecolonie.eu

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Inhoudsopgave 5

Inleiding 6
Toekomstvisie 6
Relevantie van het project 6
Het belang van gemeenschapsvorming 7
Overzicht 8

1. Gaia Collectief Ecolonie 9
Bewoners, participanten en gasten 9
Projectorganisatie 10

1.1. Wat onderscheidt Gaia Collectief Ecolonie van andere woonwerkgemeenschappen in Europa? 10
De visie van Gaia Collectief Ecolonie 10
De kenmerken van het Gaia Collectief 11

2. Waarom de oprichting van het Kairos Centrum? 13

2.1 Wat is er nodig om het Kairos Centrum op te richten? 14

2.2 Investeringen 14

Inleiding

Toekomstvisie

De tijd is aangebroken dat de visie en de toekomstplannen van Gaia Collectief Ecolonie meer zichtbaar gaan worden voor nationale Europese overheden. De visie van Ecolonie biedt geen oplossing voor de problemen van deze tijd maar vormt het begin van een beweging die Europa mogelijkheden kan bieden. De ontwikkeling van het netwerk van Gaia Collectieven biedt een hoopgevend perspectief te midden van de crises van onze tijd.

Om dit netwerk te ontwikkelen is de eerste stap een concreet plan voor de realisatie van een Europees Kennis- en Inspiratiecentrum op eigen terrein: het Kairos Centrum. Dankzij de kennis die wordt gedeeld in dit centrum kunnen nieuwe Gaia Collectieven en soortgelijke kenniscentra in diverse Europese landen worden ontwikkeld.

Het netwerk van Gaia Collectieven is een netwerk van veelzijdige, ambachtelijke, ecologische woonwerkgemeenschappen met specifieke kenmerken. Ieder Gaia Collectief zal de sociaaleconomische situatie in leeglopende gebieden verbeteren, door een impuls te geven. Daarnaast biedt ieder Collectief de mogelijkheid tot een zinvol en duurzaam perspectief op het gebied van wonen en werken. Het netwerk heeft tot doel het Europese platteland te regenereren door er te ´landen´. 'Landen' betekent´ in termen van de Franse filosoof Bruno Latour, een manier om verantwoordelijkheid te nemen voor ´Gaia´(Latour 2017). Geen vlucht uit de realiteit, maar integratie in, en regeneratie van, de landelijke gebieden.

Relevantie van het project

Het is de hoogste tijd dat de Europese gemeenschap haar 'jongere generatie' een concreet perspectief biedt, voor een zinvol, duurzaam en veelzijdig leven op het platteland van Europa. Het is van groot belang om het herbewonen van het platteland weer aantrekkelijk te maken.

De leegloop en verwoestijning van het platteland heeft nog nooit eerder zo'n serieuze bedreiging gevormd. Het verdwijnen van lokale kennis, sociale cohesie en biodiversiteit zijn desastreuze gevolgen van

deze ontwikkelingen. Hele regio's gaan verloren zodra werk, diensten en perspectief verdwijnen. Wat achterblijft is een groeiende mentale vermoeidheid bij bewoners die zich vergeten voelen en het geloof in vooruitgang verliezen. Precies in die leegte wordt duidelijk hoe urgent het is om opnieuw naar het platteland te kijken. Zonder actieve gemeenschappen op het platteland zal ook de stedelijke druk verhogen, met meer problemen tot gevolg, zoals krapte op de arbeidsmarkt of gebrek aan betaalbare woningen.

De jarenlange ervaringspraktijk van Ecolonie heeft uitgewezen dat het kan en dat het werkt; een realistisch, duurzaam en toekomstbestendig alternatief vormen voor toekomstige generaties op het platteland. Ecolonie wordt niet voor niets vaak vergeleken met Middeleeuwse kloosters of kibboetsen. Dit zijn voorbeelden van bloeiende centra die een impuls gaven aan omgeving, het land (vaak letterlijk) weer tot leven brachten en werk en zingeving voor de mensen boden.

Het belang van gemeenschapsvorming

Niet alleen heeft de praktijk uitgewezen dat het mogelijk is, gedurende vele decennia wijzen deskundigen vanuit allerlei disciplines al op het belang van gemeenschapsvorming op het platteland. Er zijn veel voorbeelden van mensen die vanuit hun kennis en kunde dit plan ondersteunen:

In 2020 bepleitte Rem Koolhaas de wereldberoemde stadsarchitect het belang van het her-bewonen van het platteland al. In de Buitenhof aflevering van 16 februari 2020: Countryside, The Future, zet hij uiteen wat er de afgelopen 100 jaar met het platteland is gebeurd: ´Op een onbegrijpelijke manier is een ongelofelijk domein gegeneerd voor veel te lang. Dit domein is cruciaal om te onderhouden en over na te denken. Je kunt op prachtige plekken wonen op het platteland. Je bent een loser als je in de stad – op elkaar geplakt woont´.

Reeds in 1995 roept Kees Zoeteman, milieukundige, voormalig topambtenaar en oud-directeur van het RIVM, al op tot het ontwikkelen van nieuwe samenlevingsvormen: 'We kunnen de innoverende groepen dan ook zien als cultuureilanden, als bruggenbouwers naar een nieuwe, weer bezielde samenleving'. Zijn pleidooi richt zich op cultuurvernieuwende experimenteerplekken als toekomstperspectief.

Henk Manschot, hoogleraar filosofie en ethiek benoemt als kernvraag voor de toekomst: ´hoe interageert een gemeenschap met haar omgeving? Hoe verloopt de interactie tussen gemeenschap en natuur?´ In zijn analyse benoemt hij dat cultuurvernieuwing noodzakelijk is om dichter tot de aarde te komen, en dat gemeenschapsvorming het scheppen van een nieuwe cultuur betekent.

Ook Jan Rotmans, aangehaald in de inleiding, verwoordt in 'Omarm de chaos' het belang van lokale netwerken: 'Verandering ontstaat niet aan de top, maar in de samenleving zelf. Kleine groepen mensen, verbonden in netwerken en lokale initiatieven, laten zien hoe een nieuwe, duurzamere en meer menselijke samenleving eruit kan zien.'

Het netwerk van Gaia Collectieven biedt het Europese platteland de mogelijkheid om verarmde en leeggelopen gebieden nieuw leven in te blazen. Ook biedt het mogelijkheden voor mensen op een leefbaar bestaan.

Overzicht

Hieronder volgt een overzicht van wat Gaia Collectief Ecolonie is, hoe deze woonwerkgemeenschap verschilt van andere initiatieven, waarom dit concept werkt en hoe het vermenigvuldigd zou kunnen worden en hoe we de ontwikkeling van het netwerk beogen door als eerste stap het kenniscentrum op te richten. Als laatst vragen we aandacht voor de materiele voorwaarden om de plannen tot ontwikkeling te brengen.

1. Gaia Collectief Ecolonie

Gaia Collectief Ecolonie is een woonwerkgemeenschap in de Franse Vogezen, een van de oudste gemeenschappen in Europa. Sinds 1989 heeft Ecolonie zich, onafhankelijk van enige subsidie, ontwikkeld tot een veelzijdige, ambachtelijke en ecologische projectorganisatie. De visie is door een uitwisseling van filosofie en praktijk tot stand gekomen. Alles wat er op Ecolonie gebeurt is terug te voeren op de drie pijlers van de visie: ecologie, scheppingskracht en mystiek.

Gaia Collectief Ecolonie brengt hedendaagse, maatschappij relevante filosofie in de praktijk. Een variatie aan denkers is van grote betekenis en inspiratie geweest voor de visie van Ecolonie. Deze schrijvers beschouwen wij als 'bondgenoten', omdat zij in hun analyses onze mening ondersteunen: we moeten ons gedrag fundamenteel veranderen willen wij als' oners[1]' overleven. Het gedachtengoed van Peter Sloterdijk, Bruno Latour, Arnold Cornelis, Joke Hermsen, Robert Fritz, Klaas van Egmond, Jan Rotmans, Henk Manschot, Robert Pirsig en vele anderen, vormt de basis voor deze visie. Hun invloeden hebben Ecolonie gevormd tot een integrale, creatieve, ecologische, regeneratieve praktijk. Ecolonie is geen ideologie, maar een ondogmatisch, bewegend midden tussen theorie en praktijk.

Bewoners, participanten en gasten

Op Ecolonie wonen en werken gemiddeld vijfentwintig bewoners en permanente participanten voor een basisinkomen. Daarnaast ontvangt Ecolonie sinds 2005 tussen de 180 en 200 tijdelijke participanten (vrijwilligers) per jaar, die minimaal 14 dagen tegen kost en inwoning meehelpen. Jaarlijks komen er 3000 bezoekers, die deelnemen aan recreatieve en ambachtelijke activiteiten. Ecolonie is een geliefde ontmoetingsplaats voor gelijkgestemden. Participanten en gasten blijven vaak terugkeren en zijn daardoor gedurende vele jaren betrokken.

[1] Waar kunnen we landen? Bruno Latour

Projectorganisatie

Anno 2026 zijn er op Ecolonie twintig kleinschalige, ambachtelijke projecten, verspreid over drie verschillende terreinen en beschikt de Association Ecolonie over 66 ha land. Ecolonie heeft diverse groente- en kruidentuinen, een boerderij met kleinschalige geitenhouderij, een kaasmakerij voor zuivelproductie, een bakkerij, zeepmakerij, naaiatelier, kippenhouderij en een biologische winkel. Ook zijn er gastenverblijven en is er een grote camping op het terrein. Alle activiteiten op en van Ecolonie zijn, wat betreft de productie en verwerking van producten, gecertificeerd met het keurmerk Ecocert. Naast de ambachtelijke projecten is er een groot aanbod van creatieve workshops en bewustzijnsvormende cursussen. Met haar activiteiten geeft Ecolonie een belangrijke impuls aan de regionale economie, met name ten behoeve van middenstand, landbouw en toerisme.

1.1 Wat onderscheidt Gaia Collectief Ecolonie van andere woonwerkgemeenschappen in Europa?

De visie van Gaia Collectief Ecolonie

Het Gaia Collectief onderscheidt zich van andere woonwerkgemeenschappen en ecodorpen in Europa door een aantal specifieke kenmerken. Overeenkomstig hebben alle initiatieven dat ze een duurzamere en socialere manier van samenleven beogen. Echter, aan een Gaia Collectief ligt een andere visie ten grondslag.

Het fundamentele uitgangspunt van de visie is dat het mogelijk is om paradigmaverandering teweeg te brengen, door gedragsverandering van het individu. Deze gedragsverandering bij het individu komt tot stand door het ´oefenen´ in gemeenschappelijk en ambachtelijk leven (Sloterdijk 2011).

Het Gaia Collectief is een oefenplek voor een leven waarin in andere waarden centraal staan dan in de hedendaagse maatschappij

overheersend aanwezig zijn. Collectiviteit in plaats van individualiteit. Eenvoud, in plaats van frivoliteit. Regeneratie in plaats van exploitatie. Circulariteit in plaats van kapitalisme. Inclusiviteit in plaats van uitsluiting.

Deze waarden kunnen worden geoefend door de kenmerken van het collectief, omdat deze de omstandigheden scheppen om gedrag te veranderen. Hieronder volgt een samenvatting van de kenmerken van het Gaia Collectief.

De kenmerken van het Gaia Collectief

Het Gaia Collectief:

- Draagt gezamenlijk zorg voor Gaia, neemt verantwoordelijkheid voor dat stuk aarde waar het Collectief 'landt'.
- Heeft een actieve houding naar haar sociale, economische en politieke context; het Collectief is een uiting van politieke ecologie, de tegenstelling tussen links en rechts overstijgend. Het´Midden´ is hierbij het uitgangspunt.
- Beoogt regeneratie in de breedste zin van het woord.
- Is een vorm van toegepaste, maatschappij-relevante filosofie in de praktijk die paradigmaverandering teweeg wil brengen.
- Is een ontmoetings- en experimenteerplaats.
- Heeft als grondhouding dat ´arbeid zichtbaar gemaakte liefde is´, daarbij wordt er geen onderscheid gemaakt tussen werk en vrije tijd.
- Werkt met de principes van de 'kunst van het creëren' en de 'vertraagde tijd' om tot een organische ontwikkeling van het Collectief te komen.
- Heeft een veelzijdige ambachtelijke projectorganisatie, waar leerlingen en leraren op gelijkwaardige wijze een vorm van scholing ontwikkelen. Oefenend leven staat hierbij centraal.
- Beoogt een zelfvoorzienende biologische voedselproductie en verwerking.

- Heeft een interne en externe economie die faciliteert dat de bewoners van het Collectief een basisinkomen ontvangen en daarnaast ook een sociale en economische impuls geeft aan de omgeving.
- Heeft een energievoorziening die duurzaam is, door hernieuwbare bronnen te gebruiken.
- Heeft een organisatorische, juridische structuur die recht doet aan de gemeenschappelijke verantwoordelijkheden (vereniging, coöperatie).
- Heeft regels die dienstbaar zijn aan het gemeenschapsleven en de ontwikkeling daarvan.
- Heeft een inclusieve houding: mensen met verschillende achtergronden en opleidingsniveaus zijn welkom. Ook hoeven participanten en bewoners zelf niet over financiële middelen te beschikken om een ambachtelijk leerproject te volgen.
- Erkent vanuit een aards, realistisch wereldbeeld, de transcendente werkelijkheid (deze gaat de grens van de zintuiglijke waarneming te boven) die mystiek van aard is. Dorothee Sölle volgend: ´zijnde de ervaring van de eenheid en de heelheid van het leven´.

Toekomstige andere Collectieven zullen aan deze kernwaarden voldoen om tot het netwerk van Collectieven te behoren. Deze kenmerken waarborgen het ´concept van het Gaia Collectief´. Daarnaast zal ieder toekomstig Gaia Collectief een eigen karakter ontwikkelen, afhankelijk van de uitvoering in de praktijk en het gebied waar het opgericht wordt. Zo kunnen er in de praktijk verschillende mogelijkheden zijn hoe een Gaia Collectief eruit ziet. Op Ecolonie is er bijvoorbeeld gekozen voor kleinschalige geitenhouderij als koppelbedrijf om de mest te kunnen gebruiken voor de groentetuinen. Net zo goed is het mogelijk dat toekomstige Collectieven er voor kiezen geen dieren te houden vanuit een veganistische zienswijze.

2. Waarom de oprichting van het Kairos Centrum ?

Sinds het ontstaan van Ecolonie werd het duidelijk dat steeds meer jongeren en volwassenen verantwoordelijkheid willen nemen voor hun leefomgeving. Zij weten echter niet waar ze kunnen landen, vanwege het gebrek aan landingsplekken, maar ook vanwege het gebrek aan materiële middelen en ondersteuning om de plekken die wel beschikbaar zijn, te ontwikkelen.

Wij willen het mogelijk maken om deze landingsplaatsen te realiseren op het Europese platteland voor de toekomstige generaties. Het Kairos Centrum zal fungeren als opleidingscentrum voor mensen die andere Gaia Collectieven op willen richten.
Het centrum zal een gevarieerd aanbod kennen om de initiatiefnemers in staat te stellen een succesvol Gaia Collectief op te richten. Er zal theoretische kennis worden aangeboden, van kennis over maatschappijrelevante filosofie, kennis over ecologische (land)bouw tot juridische kennis. Daarnaast wordt er in de praktijk stage gelopen op Ecolonie, ter voorbereiding op wat het werkelijk betekent om een Collectief op te richten in de praktijk.

Niet alleen wordt het kenniscentrum een opleidingscentrum, ook is het een plek waar mensen samenwerken om de ontwikkeling van het netwerk van Gaia Collectieven op andere manieren te bewerkstelligen. Van het organiseren van symposia in diverse Europese landen tot fondsenwerving, tot communicatie en promotie.

Uiteindelijk zullen ook die nieuwe Gaia Collectieven weer een kenniscentrum oprichten in ieder land waar zij gevestigd worden. De kennis en kunde die in het Kairos Centrum zal worden opgedaan zal aan de andere kenniscentra worden overgedragen.

2.1 Wat is er nodig om het Kairos Centrum op te richten?

De eerste stappen voor de oprichting van het kenniscentrum nemen de huidige initiatiefnemers. Anno september 2026 wordt er een commissie van aanbeveling samengesteld, in samenwerking met Klaas van Egmond. De volgende stap is het oprichten van een association (foundation). Daarna worden twee 'opbouwwerkers' aangesteld die in nauwe samenwerking met het bestuur en externe deskundigen, de eerste beleidsplannen ontwikkelen. Op deze wijze kan het kenniscentrum haar plannen verder onder de aandacht brengen van Europese nationale beleidsmakers. Na deze aanvangsfase zal de staf verder worden uitgebreid. Ter ondersteuning van de initiatiefnemers wordt een denkcollectief opgericht, bestaande uit verschillende disciplines uit diverse Europese landen.

Het centrum zal worden gevestigd op Forge Neuve. Dit is een van de terreinen van Ecolonie op twee kilometer afstand van de hoofdvestiging. De bestaande gebouwen op het terrein zullen na renovatie zeer geschikt zijn om te dienen als vergader- en congreslocatie. Met vooruitziende blik heeft Ecolonie jaren geleden al fors geïnvesteerd in de aankoop en een deel van de renovatie van de gebouwen op dit terrein.

2.2 Investeringen

Concreet betekent dit dat wij investeerders zoeken om de salarissen van de opbouwwerkers en de renovatie van de gebouwen te kunnen bekostigen. Wij hebben de komende twee jaar een bedrag van 3 miljoen euro nodig om de ontwikkeling van het kenniscentrum te realiseren. Een gedetailleerde begroting en overzicht van het tijdspad kan worden opgevraagd als men inzicht wil krijgen in de investeringen.

Na de oprichting van het kenniscentrum willen wij in samenwerking met nationale overheden starterskapitaal beschikbaar stellen voor oprichters van toekomstige Gaia Collectieven. Dit vereist structurele investeringen, waarbij geldstromen van particulieren, fondsen en overheden via het kenniscentrum worden doorgeleid naar de initiatiefnemers.

Vanzelfsprekend zal deze ontwikkeling transparant en controleerbaar plaatvinden. Een externe raad van toezicht zal hier op moeten toezien. Jaarverslagen, inclusief accountancy rapporten, zullen beschikbaar zijn voor externe geldschieters.

GAIA
COLLECTIEF
ECOLONIE

1 Thietry - 88260 Hennezel, Frankrijk
+33 3 29 07 00 27 • info@ecolonie.eu
www.ecolonie.eu